

Betreft: Toetsing 'Initiatiefwetsvoorstel tijdelijke noodwet stikstof' en 'Wetsvoorstel Spoedwet aanpak stikstof van de regering' aan de Habitatrichtlijn (92/43/EEG) van de Europese Commissie

Samenvatting

Het huidige stikstofbeleid dient om verdringing van beschermde nitrofobe planten door zogenaamde stikstofminners tegen te gaan. De natuurlijke staat van het beschermde gebied is dat het verbost en dat nitrofobe planten worden verdrongen. De nitrofobe planten hebben historisch ruimte gekregen door menselijk ingrijpen. De enige correcte wijze om stikstofarme grond in stand te houden is door systematisch stikstof sneller af te voeren dan het wordt aangevoerd.

De EU legt bescherming van natuurgebieden vast in de Habitatrichtlijn, waarbij aangedrongen wordt op zowel passende maatregelen, als het rekening houden met socio-economische factoren. Het Nederlandse milieubeleid, dat dient te conformeren aan de EU Habitatrichtlijn, is zowel niet-passend, noch houdt het rekening met socio-economische factoren. De voorgestelde spoedwetgeving is een intensivering van het bestaande milieubeleid en daarmee net zo ineffectief.

1. De enige wijze waarop stikstofarme gronden beschermd kunnen worden

Nederland heeft een aantal natuurgebieden waarvoor kenmerkend is dat de grond er zeer arm is aan stikstofverbindingen. In deze gebieden komen dus planten voor die goed gedijen bij weinig stikstof in de bodem. Toename van stikstof in de bodem laat deze planten verdrongen worden door meer stikstofminnende soorten.

Zouden er in Nederland in het geheel geen mensen wonen dan zou Nederland een gebied van bossen en moerassen zijn. De stikstofarme zand- en heidegronden die nu in die vorm aangemerkt zijn als beschermd natuurgebied, zijn in het verleden ontstaan door menselijk handelen. Langdurige begrazing betekende dat stikstof steeds werd afgevoerd en de bodem steeds armer werd. Met het einde van de schaapherderij is die overbegrazing ten einde en de (natuurlijke) processen waarbij steeds stikstof wordt toegevoegd aan de bodem hernemen dus hun loop. Zelfs wanneer er in Nederland geen mensen zouden zijn en dus ook geen stikstofuitstoot of depositie door menselijke activiteit, dan nog vindt dit proces plaats bv doordat dieren stikstof overbrengen, binden van stikstof uit de lucht door stikstofbindende planten, zandbacteriën etc.

De enige wijze waarop grond stikstofarm gehouden kan worden is systematisch stikstof afvoeren tenminste even snel als het wordt aangevoerd. Landelijk wordt gemiddeld 1.500 mol/ha/jaar (ca. 21 kg/ha) aangevoerd. Deze hoeveelheid moet jaarlijks uit de stikstofarme

natuur worden afgevoerd. Dit kan bv door overbegrazen, afplaggen, enz. Iedere andere maatregel is gedoemd tot mislukken omdat stikstofaanvoer een (natuurlijk) proces is dat niet gestopt kan worden.

Er moet dus wetgeving komen die beheerders van natuurgebieden met stikstofarme grond verplicht om systematisch voldoende stikstof af te voeren om de aanvoer te compenseren en de grond stikstofarm te houden. De beheerders dienen daarbij tevens te rapporteren over de bereikte stikstofbalans.

2. Waarom deze aanpak vereist is, Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn (92/43/EEG) vraagt in artikel 6 om “passende maatregelen tot instandhouding” voor beschermde gebieden. De inhoud van die maatregelen wordt niet gespecificeerd, enkel dat deze “passend” moeten zijn. Dit ligt voor de hand aangezien de richtlijn een breed kader is en wat passend is, is sterk afhankelijk van de lokale omstandigheden. De richtlijn rept geenszins over stikstof, ook dat is logisch want stikstof is ook geen probleem voor natuurgebieden waar de vegetatie stikstofminnend is.

3. NL-beleid/wet milieubeheer non-implementatie habitatrichtlijn

Het NL-milieubeleid, zoals ook neergelegd in de wet milieubeheer en daarop verder gebaseerde maatregelen, is gestoeld op de wetenschappelijke en juridische misvatting dat het ter bescherming van het milieu nodig is stikstofuitstoot door menselijke activiteit tegen te gaan. Deze aanpak is op voorhand enkel als ineffectief en dus in strijd met de habitatrichtlijn te beoordelen.

De habitatrichtlijn vereist in artikel 2 derde lid dat te nemen maatregelen rekening houden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden. Waar de huidige Nederlandse wet- en regelgeving op geen enkele wijze rekening houdt met economische, sociale en culturele belangen, in het bijzonder waar het de land- en tuinbouwsector betreft, handelt de Nederlandse overheid in strijd met de habitatrichtlijn.

4. Waarom de voorgestelde spoedwetgeving van het kabinet, ineffectief is om stikstofarme gronden te beschermen en dus niet juridisch houdbaar

De spoedwet is eveneens gebaseerd op de misvatting dat stikstofdepositie door menselijke activiteit relevant is om verbossing van stikstofarme grond tegen te gaan. De voorgestelde maatregelen zullen echter geen meetbaar effect kunnen hebben op dit proces omdat de gronden nog steeds ieder jaar verder verrijkt zullen worden met grote hoeveelheden stikstof en dus zullen verbossen.

De spoedwetgeving, die geen enkele rekening houdt met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, bijvoorbeeld door een drastische reductie van veeteelt te willen bereiken, is tevens in strijd met artikel 2 derde lid van de habitatrichtlijn.

De spoedwetgeving is dus in strijd met de habitatrichtlijn en daarmee juridisch niet houdbaar.

5. Conclusie

De spoedwetgeving is volgens STAF in strijd met de Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Wanneer het gaat om de bescherming van stikstofarme gronden, dient de wetgeving erin te voorzien dat beheerders van natuurgebieden passende plannen maken om voldoende stikstof af te

voeren, gegeven de mate waarin stikstof neerslaat. Een dergelijke aanpak is conform artikel 6 derde lid van de habitatrichtlijn en houdt tevens rekening met socio-economische factoren.

Stichting AgriFacts

Zeist, 2 december 2019

Bestuur: J. Haanstra, W. Kromwijk, L. Bosch

Research: R. Bor, M. Spil, G. Rotgers.